

Europese Staatssteun

Directiecel Ondernemen en Europa

(versie januari 2025)

STAATSSTEUN

1. Wat is staatssteun?

Als nationale, regionale of lokale overheden met staatsmiddelen voordelen (zoals bv. belastingvermindering of subsidie) toekennen aan ondernemingen dan kan dit de markt verstoren. Dergelijke voordelen worden 'staatssteun' genoemd en zijn onderworpen aan Europese regels. EU wil gelijke concurrentievoorwaarden voor alle ondernemingen op de interne markt.

Fiscale voordelen zijn meestal geen staatssteun omdat het dan gaat om algemene steun die voor alle ondernemingen geldt.

2. De staatssteuntoets

De subsidieontvanger is juridisch zelf verantwoordelijk om na te gaan of hij voldoet aan de regels van het staatssteunrecht.

De staatssteunregels zijn van toepassing op zowel de beoogde als de niet beoogde begunstigden (bv. gebruikers) van een maatregel. Het voordeel uit elke activiteit moet in aanmerking worden genomen.

*Artikel 107 (1) van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie bepaalt dat:
"Behoudens de afwijkingen waarin de Verdragen voorzien, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de interne markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt."*

Bij een positief antwoord op ALLE volgende vragen (5) is er sprake van staatssteun bij het toekennen van een voordeel.

1. Levert de subsidie voor de subsidietrekker een niet-marktconform voordeel op?
2. Wordt het voordeel met overheidsmiddelen gefinancierd?
3. Komt het voordeel ten goede aan bepaalde ondernemingen?
4. Is het voordeel selectief?
5. Heeft het voordeel mogelijk effect op concurrentie en handel tussen de lidstaten van de EU?

1. Levert de subsidie voor de subsidietrekker een niet-marktconform voordeel op?

Er is sprake van een voordeel als de begunstigde zijn positie versterkt - of de mogelijkheid heeft om dit te doen - als gevolg van de genomen maatregel. In de meeste situaties is het duidelijk dat een voordeel verschaft werd, zoals bij het uitkeren van een subsidie aan een individuele organisatie.

Transacties van de overheid die marktconform zijn, maken geen voordeel uit, zoals het verlenen van een lening tegen het referentie-intrestpercentage van EC, of het aankopen van een dienst of een product via openbare aanbesteding.

Voorbeelden van niet-marktconforme voordelen:

- een subsidie;
- een lening tegen interest die lager ligt dan de referentierente van EC;
- een belastingvrijstelling;
- een RSZ-korting;
- opleiding/consultancy geleverd met publieke middelen;
- een voordeel in natura (bv. het gratis ter beschikking stellen van personeel of een gebouw);

2. Wordt het voordeel met overheidsmiddelen gefinancierd?

Staatmiddelen of overheidsmiddelen zijn elke vorm van financiering of ondersteuning die toebehoren aan een lidstaat of een decentraal bestuursniveau (federaal, regionaal of andere). Hetzelfde geldt als een overheidsinstantie een publiek- of privaatrechtelijk orgaan aanwijst om de maatregel waarmee een voordeel wordt verleend, te beheren.

In welke vorm ook: een subsidie, een lening, opleiding/consultancy geleverd met publieke middelen, staatsgaranties, verkoop of verhuur van overheidsactiva, ...

3. Komt het voordeel ten goede aan bepaalde ondernemingen?

Een onderneming is elke entiteit die een economische activiteit uitoefent en waar potentieel een markt in vergelijkbare goederen en diensten voor is, ongeacht haar rechtsvorm en de wijze waarop zij wordt gefinancierd. Het begrip onderneming is hier niet beperkt tot de Vennootschapswet.

Economische activiteiten zijn producten en diensten die bedrijven ook mogen aanbieden op de markt. Dit wordt door de Commissie zeer breed opgevat. Er wordt geen rekening gehouden met het feit of er al dan niet een vergoeding aangerekend wordt, of er wel eigenlijke concurrenten zijn en of de winstmarge redelijk is. Een entiteit die zowel economische als niet-economische activiteiten uitoefent, wordt enkel voor de economische activiteiten als onderneming beschouwd. Er zal een gescheiden (= analytische) boekhouding moeten gevoerd worden om de stromen van en naar de economische activiteiten te kunnen aantonen. Voor taken die de overheid volgens de wet moet uitvoeren (bv. overheidsgezag, openbaar onderwijs, gezondheidszorg,), moet de overheid zelf instaan. Maar het besluit van een overheid om (tijdelijk) niet toe te staan dat derden een bepaalde dienst verrichten sluit niet uit dat er sprake is van een economische activiteit.

Voorbeelden van economische activiteiten:

- vastgoed verhuren;
- bedrijfsafval ophalen;
- het ter beschikking stellen van havenfaciliteiten aan derden;
- grasvelden maaien;

Voorbeelden van niet-economische activiteiten:

- huishoudelijk afval ophalen;
- technische bijstand in een EFRO project;

4. Is het voordeel selectief?

Een voordeel is selectief als het ten goede komt aan één onderneming of aan bepaalde ondernemingen. Algemene maatregelen die gelden voor alle ondernemingen in alle sectoren van een lidstaat en automatisch toegekend worden, zijn dus geen staatssteun, bv. een algemene verlaging van de vennootschapsbelasting. De onderlinge concurrentiepositie wijzigt niet.

a. Materiële selectiviteit:

- enkel aan één onderneming: bv. Lotus Bakeries;
- enkel aan een bepaalde sector: bv. de baggersector;
- enkel aan een bepaald type van onderneming: bv. KMO's;

b. Regionale selectiviteit:

Voor provinciale en gemeentelijke maatregelen is er meestal sprake van geografische selectiviteit. Maar als een regionale overheid (bv. Vlaamse Overheid) voldoende autonoom is ten opzichte van de centrale overheid, moet het selectieve karakter van de maatregelen onderzocht worden op basis van de feitelijke en juridische situatie binnen zijn grondgebied, dus Vlaanderen en niet dat van de lidstaat België. Met voldoende autonoom wordt bedoeld dat het bestuursniveau de exclusieve bevoegdheid heeft en ook zelf de financiële gevolgen draagt, bv. bij een belastingverlaging worden minder opbrengsten ontvangen.

5. Heeft het voordeel mogelijk effect op concurrentie en handel tussen de lidstaten van de EU?

Om te bepalen of de concurrentie verstoord wordt, is het nodig om de markt te identificeren. De markt is de geografische zone waarbinnen de ondernemingen met elkaar in competitie gaan om marktaandeel te winnen. In gevallen waar de markt waarbinnen de onderneming opereert internationaal is, is er dus steeds een effect op de handel tussen de lidstaten. Marktverkenning houdt een grondig onderzoek in van de aard van de aangeboden goederen en diensten, de vestiging van de onderneming en de invloed van concurrenten en klanten.

Eens de markt geïdentificeerd werd, is het nodig om na te gaan of de begunstigde als gevolg van de maatregel in een betere positie verkeert vergeleken met zijn commerciële concurrenten. Zelfs een klein steunbedrag heeft het potentieel om de markt te verstoren en de handel tussen de lidstaten te beïnvloeden. Er geldt een algemeen vermoeden van potentiële concurrentieverstoring telkens wanneer een overheid een voordeel verleent. Er is geen vereiste om te kwantificeren of om een werkelijke verstoring op andere wijze aan te tonen.

Er is een *uitzondering* voor activiteiten met een zuiver lokaal karakter.

In situaties waarbij een onderneming betrokken is bij een erg lokale activiteit, zal de maatregel de handel tussen de lidstaten niet beïnvloeden. Bv. het toekennen van een beperkte subsidie aan een lokale haarkapper. Het is zeer onwaarschijnlijk dat deze steun de handel tussen de lidstaten zal beïnvloeden omdat de markt voor de dienst erg beperkt is en het erg onwaarschijnlijk is dat klanten de verplaatsing zullen maken naar een andere lidstaat enkel om gebruik te maken van deze dienst. Andere voorbeelden van maatregelen die de handel tussen de lidstaten niet beïnvloeden zijn bv. verbeteringen aanbrengen aan een zwembad dat enkel gebruikt wordt door de lokale bevolking, nieuwsmedia en/of culturele producten die om taalkundige en geografische redenen een lokaal beperkt publieksbereik hebben, ...